

הקרבת 4 שנפסל⁵ לזריקה בשקיעת החמה?

[יש לשאול, למאי נפקא מינה בפסול זה?

והשאגת אריה [סימן יז] תירץ על עיקר הקושיא, שהנה אמר רבי יוחנן [לעיל ל"ח ב] ששלש מתנות שבדם אינן באות בלילה, ומפרש שם רש"י שאפילו שאינן מעכבות ואינן זריקה גמורה, מכל מקום דם נפסל בשקיעת החמה, ומפרש השאגת אריה שמ"ביום צוותו" לא למדנו אלא לעבודה שמעכבת הכפרה, אבל אחר שנתן מתנה אחת שהדין הוא שכיפר, אם כן הרי זה כמו הקטרה שכשירה בלילה מאחר שאין הכפרה תלויה בה, ולזה הוצרך הלימוד כאן שהדם נהיה פסול לזריקה בשקיעה.

והרש"ש מתרץ שמ"ביום צוותו" עדיין לא היינו יודעים את הדין שאם חישוב על הדם לזרקו אחר השקיעה שהוא פיגול כמבואר לקמן [בב], ומבאר במנחת אברהם שבדין פיגול במחשבת חוץ לזמנו לא די במה שהזמן אינו ראוי לדבר זה [שחישוב עליו], אלא צריך שיחול בו אז פסול לזה, ומשום כך צריך ללימוד מיוחד שבשקיעה חל בדם פסלות של לינה, אבל בלא הלימוד הזה, היה זה רק עיכוב מצד שהזמן אינו ראוי לזריקה אבל לא היה חל פסלות בגוף הדם, ולא היה נעשה פיגול.

והמקדש דוד [טז סק"ב] תירץ שיש נפקא מינה בפסול שקיעה לענין במה, שלקמן [ק"כ א] נחלקו רב ושמואל אם עבודת לילה כשירה בבמה, ואם כן כששחט ביום ושקעה החמה קודם זריקה, בלא הלימוד שהוא נפסל בשקיעה היה זורקו בלילה.

4. האבי עזרי [מעשה הקרבנות ד א] הביא מהגרי"ז שחכם א' הקשה להגרי"ח לשיטת ר"ת בהערה הקודמת שדם נפסל בשקיעה אפילו שעדיין יום גמור הוא, אם כן יהיה מותר לאכול חמץ בערב פסח אחר השקיעה בזמן שהוא ודאי יום, שהרי האיסור לאכול חמץ בערב פסח נלמד מהפסוק "לא תאכל עליו חמץ", כלומר בזמן

הדם למטה מהמזבח, כי אם היה על ראש המזבח בשקיעה, לפי האמת גם כן לא היה נפסל, והיינו משום שסובר שגדר הפסול בשקיעה הוא כמו לינה.

אולם המקדש דוד [טז סק"ב] כתב שבשקיעה יהיה נפסל גם אם היה בראש המזבח, ומשום שפסול זה אינו בגדר לינה אלא פסול אחר. ובספר מנחת אברהם הביא לבאר בשם הגרי"ז שגדר הפסול בשקיעה הוא, שהדם כאשר הוא אינו ביום שנשחט הרי הוא נפסל, ודייק כן מלשון הרמב"ם, ועל כן לא שייך בזה דין ראשו של מזבח הנאמר בפסול לינה.

והתוס' הקשו על רש"י שהרי נחלקו בזה תנאים לקמן אם לינה מועלת בראשו של מזבח. ועל כן תירצו שכאן נתחדש שבתחילת השקיעה שהוא עדיין קודם צאת הכוכבים ועדיין יום הוא לכל דיני התורה, כבר הדם אינו ראוי לזריקה, אבל מכח הפסוק "ביום צוותו" לא היינו יודעים אלא שבליילה אין זורקין הדם, [ועדיין יש לעיין לפי דבריהם איך הדין לענין שחיטה, האם לענין זה עדיין יום הוא וכל הלימוד היה רק לענין זריקה, ואם שחט אז והעלה הדם על המזבח יוכל לזרקו למחר, לרבן גמליאל הסובר לקמן [פג] שגם בדם אם עלה לא ירד, או שהוא גם לימוד על שחיטה, ואם כן דינו כנשחטה בלילה שדינו אם עלה ירד לרבי יהודה [לקמן פד], ומדברי השאגת אריה [יז] נראה שהוא דין מיוחד בזריקה, עיי"ש במה שהקשה מהקטרת הקומץ שהוא נלמד מזריקה לכל דיניו].

וכתב השאגת אריה שלפי דבריהם ודאי שזמן תפילת מנחה הוא רק עד השקיעה, אפילו הוא עגיין יום, שהרי כבר נגמר זמן הקרבת התמיד של בין הערביים, כלומר זריקת דמו, וכדבריו כן מפורש בדברי תלמיד רבינו יונה ריש פ"ד דברכות.